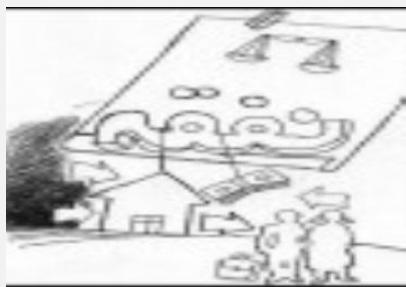

نحوه تعیین و شرایط پرداخت «نفقه»

مطمئناً در دنیای پرتلاطم امروزی، یکی از موضوعاتی که می تواند جوامع بشری را از اختلافات شخصی و جمعی در امان بدارد، «آشنایی با حقوق متقابل افراد با یکدیگر و قانون» است که مهمترین اثر این آشنایی و آگاهی را می توان در پیشگیری از وقوع بسیاری از مشکلات حقوقی دانست؛ بنابراین، امروز تلاش داریم تا موضوع «نفقه» را بررسی کنیم.

مطمئناً در دنیای پرتلاطم امروزی، یکی از موضوعاتی که می تواند جوامع بشری را از اختلافات شخصی و جمعی در امان بدارد، «آشنایی با حقوق متقابل افراد با یکدیگر و قانون» است که مهمترین اثر این آشنایی و آگاهی را می توان در پیشگیری از وقوع بسیاری از مشکلات حقوقی دانست؛ بنابراین، امروز تلاش داریم تا موضوع «نفقه» را بررسی کنیم.

نفقه به همه نیازهای متعارف و متناسب با وضعیت زن از قبیل مسکن، البسه، اثاث منزل و هزینه های درمانی، بهداشتی و خادم در صورت عادت یا احتیاج به دلیل نقصان یا مرض گفته می شود. برای تعیین میزان نفقه، باید ملاک ها و معیارهایی را مورد توجه قرار داد. در حقیقت، ضابطه موجود برای تعیین میزان نفقه، بر مبنای شئون خانوادگی زن، عرف و عادت ساکنان هر منطقه و وضع مالی مرد، است و در صورت نبود توافق میان زوجین در خصوص میزان نفقه، دادگاه، خود میزان نفقه را تعیین می کند.

شرایط پرداخت

به محض اینکه عقد ازدواج صورت گرفت و زوجین زندگی زناشویی خود را آغاز کردند، شوهر مکلف به پرداخت نفقه است. البته زوجه در صورتی مستحق نفقه است که از همسر خود تمکین کند و هرگاه زن بدون مانع مشروع از ادای وظایف زوجیت امتناع کند، مستحق نفقه نخواهد بود. تمکین به معنای اطاعت زن از شوهر در ادای وظایف زوجیت، حسن معاشرت و سکونت در منزل شوهر است. به زنی که از همسرش در مفهوم خاص و عام اطاعت نکند، «ناشزه» گفته می شود.

ترک منزل از ناحیه زوجه و تعلیق نفقه

زوج وظیفه دارد در حد توان، منزلی مستقل و متناسب با شئون زن فراهم کند. حال اگر این منزل از جنبه شئون اجتماعی مطابق حال زن باشد اما به سر بردن در آن منزل موجب شود که احتمال ضرر و زیان شرافتی یا بدنی (آزار و اذیت) زوجه برود، خروج وی از منزل «نشوز و عدم اطاعت» محسوب نمی شود و نفقه تا زمان برطرف شدن مشکل به وی تعلق خواهد گرفت.

قانونگذار در ماده 1114 قانون مدنی، این نکته را مورد توجه قرار داده است که زن باید در منزلی که شوهر تعیین می کند سکونت کرده مگر آنکه اختیار تعیین منزل به زن داده شده باشد.

ضمانت اجرای عدم پرداخت نفقه توسط زن

زنی که همسرش از پرداخت نفقه به وی خودداری می کند، علاوه بر امکان طرح شکایت کیفری، می تواند دادخواست حقوقی نیز ارائه دهد. در صورت طرح شکایت کیفری و رسیدگی موضوع از سوی دادگاه، مرد به پرداخت نفقه محکوم خواهد شد.

در چنین شرایطی، اگر مرد از پرداخت نفقه خودداری کند، به مجازات حبس محکوم می شود. البته باید تاکید کرد که نفقه مربوط به زمان حال از طریق کیفری قابل مطالبه و نفقه مربوط به گذشته با ارائه دادخواست حقوقی قابل پرداخت است.

قانونگذار در ماده 642 کتاب تعزیرات قانون مجازات اسلامی تصریح کرده است که هر کس با داشتن استطاعت مالی نفقه زن خود را در صورت تمکین ندهد یا از تأدیه نفقه سایر اشخاص واجب‌النفقه امتناع کند، دادگاه او را از سه ماه و یک روز تا پنج ماه حبس محکوم می‌کند.

ترک انفاق، جرم مستمر است

نفقه از جمله جرایم مستمر به شمار می‌رود؛ یعنی در صورت عدم پرداخت، به دفعات قابل شکایت کیفری است. به عنوان مثال، اگر نفقه مرداد ماه پس از شکایت کیفری از شوهر اخذ شد اما او از پرداخت نفقه ماه بعد خودداری کرد، زن می‌تواند مجدداً شکایت ترک انفاق را مطرح کند. به همین لحاظ ترک انفاق؛ جرم مستمر محسوب شده و با گذشت شاکی، پرونده بسته می‌شود.

نحوه ارایه دادخواست حقوقی

چنانچه زنی بخواهد نفقه ایام گذشته خود را طلب کند، فقط با ارایه دادخواست حقوقی می‌تواند آن را دریافت کند. به این منظور، زوجه پس از خرید دو نسخه دادخواست، باید خواسته خود را در آنها قید کند و چون دعوای نفقه مالی است به میزان مبلغ مورد مطالبه، تمبر الصاق و آن را به دادگاه خانواده تقدیم کند. وی می‌تواند در دادخواست خود هزینه دادرسی را نیز مطالبه کند. در صورت عدم توانایی مرد به پرداخت نفقه یا اینکه به هیچ طریقی نتوان مرد را مجبور به پرداخت نفقه کرد، زن می‌تواند دادخواست طلاق دهد.

نفقه در زمان عقد و قبل از ازدواج

در مدت زمان میان عقد و انجام ازدواج، نفقه ای به زن تعلق نمی‌گیرد مگر اینکه زن برای شروع به زندگی اعلام آمادگی کرده باشد اما مرد از بردن همسرش به منزل مشترک خودداری کند که در این صورت زن مستحق دریافت نفقه خواهد بود. در چنین شرایطی، زوجه باید بتواند ادعای خود را ثابت کند یعنی به نزدیکترین مجتمع قضایی محل سکونت خود مراجعه، سه برگ اظهارنامه دریافت و آمادگی خود را اعلام کند یا اینکه چند نفر را به شهادت بگیرد و استشهادیه ای تنظیم کند.

نحوه پرداخت نفقه پس از طلاق

در طلاق رجعی در زمان عده (سه ماه و 10 روز پس از ثبت طلاق)، مرد باید به همسرش نفقه بپردازد و اگر طلاق به لحاظ عدم تمکین و عدم اطاعت زوجه صادر شده باشد، نفقه ای به وی تعلق نمی‌گیرد. در طلاق بائن و در فسخ نکاح نیز نفقه ای به زن پرداخت نمی‌شود. بر اساس ماده 1109 قانون مدنی، نفقه مطلقه رجعیه در زمان عده برعهده شوهر است مگر اینکه طلاق در حال نشوز واقع شده باشد اما اگر عده از جهت فسخ نکاح یا طلاق بائن باشد، زن حق نفقه ندارد؛ مگر در صورت حمل از شوهر خود که در این صورت تا زمان وضع حمل حق نفقه خواهد داشت.

نفقه در عده وفات

در عده وفات، نفقه زن در صورت مطالبه از اموال کسانی که پرداخت نفقه به عهده آنها است تأمین می‌شود.

نفقه زوجه در صورت صغیر بودن زوج

با توجه به اینکه طفل صغیر تحت ولایت پدر و پدربزرگ پدری خود است، پرداخت نفقه به عهده پدر است. در صورت فوت پدر یا حجر او، ولایتش ساقط می‌شود و به عهده پدربزرگ پدری خواهد بود. اگر صغیر ولی خاص نداشته باشد،

برای وی نصب قیم می‌شود و نفقه زوجه وی را ولی خاص و در صورت نبودن او، قیمی که دادگاه تعیین می‌کند نفقه را پرداخت خواهد کرد.

نفقه زوجه در صورت غایب مفقودالاثر بودن زوج

در این خصوص زوجه به دادگاه مراجعه کرده و حاکم شرع نیز از اموال غایب به قدر نفقه زوجه، میزانی را تعیین خواهد کرد.

نفقه در عقد موقت

در صورتی که زنی به عقد موقت مردی درآید، نفقه به وی تعلق نمی‌گیرد مگر اینکه آنان توافق به پرداخت نفقه کرده باشند. در این خصوص قانونگذار در ماده 1113 قانون مدنی می‌گوید که در عقد انقطاع، زن حق نفقه ندارد مگر اینکه شرط شده یا آن که عقد مبنی بر آن جاری شده باشد.